

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Controversia VI. De Differentia, Proprio, & Accidente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

etiam requiritur ad effectum, est quia effectus disunctiue ponitur, ut cum dicimus hic vel ille equus requiritur ad equitandum, est, quia illud ad equitandum, non dicit hanc equitationem in particulari, ad hanc enim hic equus requiritur, & ad illam equus ille necessarius est.

3 Hanc rationem vidit Arriaga, & respondet, ideo ipsum in re singulari exemplum apponere, v.g. in auditione Missæ requisita ad non peccandum, seu ad negationem peccati, quod est effectus determinatus, & non requirit determinatam Missæ auditionem, sed hanc vel illam. Respondeo sufficere quamlibet auditionem Missæ ad non peccandum in re esse idem, ac opponi cum peccato omissionis circa præceptum audiendi Missam, hanc Missæ auditionem, & illam Missæ auditionem, & sic quamcumque aliam singularem, seu peccatum omissionis includere negationes omnium auditionum Missarum, ita ut destructa quacumque negatione auditionis Missæ per auditionem illi oppositam tanquam habitum priuationis destruat peccatum. In quo nihil vagum reperitur, licet vagè à nobis significetur, id enim quod nos significamus per hanc disunctionem, aliqua auditio Missæ requiritur ad non transgrediendum præceptum, in re est transgressionem præcepti includere negationes omnium auditionum Missarum, & quamcumque auditionem Missæ opponi cum sua negatione, & consequenter cum aggregato negationum, in quo consistit transgressio præcepti, quod in se includebat negationem destructam per auditionem Missæ. Aliter posset dici veritatem illam disunctiuam, aliqua auditio Missæ requiritur ad non peccandum, seu ad non transgrediendum præceptum, importare quamcumque Missæ auditionem, hanc videlicet per se sumptam, & sic illam actum absolute sufficientem esse omnibus aliis seclusis ad non transgrediendum præceptum, & non posse non transgredi præceptum absque omni auditione, seu nulla auditione Missæ existente, quod dicit necessitatem vniuersiusque auditionis, sub conditione negationum reliquarum auditionum, hæc enim est vera propositio: si absint omnes auditiones Missæ distinctæ ab ista, hæc necessario requiritur ad non transgrediendum præceptum de Missa audienda.

4 Idem dico de præcepto offerendi par turturum aut duos pullos columbarum, sicut enim intelligitur in præcepto audiendi Missam disunctio in hanc, & illam Missæ auditionem, sic in prædicto præcepto intelligenda est disunctio inter oblationem par turturum, & oblationem duorum pullos columbarum. Sunt etiam hæc intelligenda de non transgressionem præcepti, de adimplerione verò positiua, dicendum est physice diuersam adimplerionem præcepti esse factam per hanc Missæ auditionem ab adimplerione facta per illam Missæ auditionem; quia hæc adimplerio consistit in hac Missæ auditione, & ita deficiente hac Missæ auditione deficit hæc præcepti adimpletio, etiam si data illa Missæ auditione, deest alia adimpletio æquè sufficiens ad non esse peccati, quod dicit negationem omnium adimplerionum.

5 Eadem ratione respondendum est ad exemplum aliud, quod adducit idem Arriaga de igne singulari, qui non indiget ad sui existentiam hac actione præ omnibus aliis, sed hac vel illa contentus est, quia huiusmodi disunctio tantum dicit quamlibet actionem ex se esse sufficientem ad hoc, ut ex vi illius existat ignis, seu ignem sufficienter ex vi cuiuscumque, quæ assignetur, posse existere, & non posse existere sine omnibus simul sumptis, quod dicit necessitatem huius actionis ex suppositione, quod alia absint, & sic de reliquis omnibus.

6 Circa prædicabilitatem induidui vagi dicendum est ipsum non prædicari prædicatione pertinente ad aliquod vniuersale, quia terminus iste *aliquis homo*, quo indiuiduum vagum significatur non comprehendit omnes homines infra vnius significatos, sed ut plures & inter se distinctos, disunctio enim, quam terminus *aliquis* significat essentialiter connotat extremorum distinctionem. Hanc prædicationem *Petrus est aliquis homo*, esse formalem, tantumque verificari ratione identitatis inter subiectum & prædicatum, & non ratione alicuius ordinis, qui in his reperitur, ac proinde non esse veram in sensu formali, sed in sensu identico constat ex dictis Punct. 4. de indiuiduo secundò intentionaliter sumpto.

CONTROVERSIA VI.

De differentia, proprio, & accidenti.

QUINQUE differentiarum acceptiones adducit Porphyrius, apud omnes tamen recepta est diuisio differentia in communem, propriam, & propriissimam. Differentia propriissima absolute differentia dicitur, & tertium prædicabile constituit: differentia propria absolute proprium appellari consuevit, & constituit quartum prædicabile: differentia communis accidens nuncupatur, & quintum prædicabile constituit, de his omnibus in hac Controversia breuiter disputatio instituetur.

PUNCTUM PRIMUM.

Qualis sit diuisio differentia in communem, propriam, & propriissimam.

Inquirimus, an differentia communis, propria, & propriissima vniocè, vel analogicè, tantum conueniant, potestque questio intelligi de differentiis primò intentionaliter sumptis, in quo sensu in præsentiarum non tractatur, pendet enim ex aliis principiis, an videlicet à substantia, & accidenti possit abstrahi communis ratio, & an à conceptu metaphysico differentia propriissima possit abstrahi aliqua ratio communis, quas questiones propriis locis expendo. Potest etiam intelligi questio de differentiis secundò intentionaliter sumptis, quatenus sunt vniuersales respectu suorum inferiorum, in quo sensu vniocè conuenire ostendam Controu. 7. Punct. ... Rursus potest questio procedere de differentiis secundò intentionaliter sumptis in ordine ad rationem communem, quam contrahunt, & speciem, quam cum ratione communi constituunt, in quo sensu in præsentiarum exagitur.

2 Affirmant nostri Conimbricenses hic hanc diuisionem esse vniocam. Assentior Patri Rubio cum aliis afferenti diuisionem hanc non esse vniocam sed analogam. Ratio esto: tantum differentia propriissima simpliciter & absolute contrahit genus, & constituit speciem: ergo tantum differentia propriissima simpliciter & per se conuenit ratio differentia. Probo antecedens: risibile, quæ est differentia propria, est quid superueniens speciei iam constitutæ: ergo illam non constituit: ergo neque diuidit genus, quia eo ipso quod species sit constituta intelligitur iam genus diuisum, & contractum ad speciem per differentiam propriissimam: ergo quando aduenit differentia propria nihil superest constituendum, aut contrahendum. Confirmatur: risibile (idem dico de quacumque alia passione) non facit per se differre hominem ab equo, ergo non conuenit illi ratio faciendi differre. Probatur antecedens: homo differt ab equo per suam essentiam, & per id per quod constituitur. Sed risibile non est essentia hominis, neque id, per quod homo constituitur: ergo homo non differt ab equo per risibile: ergo animal commune homini, & equo non contrahitur ad hominem per risibile: ergo risibile propriè non contrahit genus, neque propriè constituit speciem: ergo non conuenit vniocè cum differentia propriissima, cuius munus est per se ipsam speciem primò constituere, & genus contrahere. Denique hoc sibi vult proloquium illud, differentia propriissima facit aliud, & communis, & propria faciunt alterum, hoc est, differentia propriissima facit speciem, quam constituit ab alia simpliciter differre, & esse aliud ab omni illo, quod formaliter constituitur per aliam differentiam, & communis & propria tantum reddunt subiectum alteratum, quod salua eadem essentia, quam habebat, constituunt formaliter habens aliud accidens essentie superueniens.

Dices

3 Dices, sicut homo essentialiter differt ab equo per rationale, sic homo albus differt accidentaliter ab homine nigro per albedinem: ergo utraque differentia conveniunt in hoc quod est facere differre, etiam si differant ex eo quod una faciat differre essentialiter, & alia accidentaliter. Respondeo negando antecedens, quia in hoc quod est facere differre accidentaliter, illud accidentaliter non solum est additum importans modum specialem faciendi differre, sed destruens rationem communem faciendi differre, quia differre accidentaliter non est simpliciter differre, aut esse aliud, quia idem à se ipso potest constitui accidentaliter differens per accidens superadditum, & nunquam potest aliquid fieri aliud à se ipso.

4 In istis, sicut est essentialiter differentia propriissima facere differre essentialiter, sic est essentialiter differentia communis, aut proprie facere differre accidentaliter: ergo omnes conveniunt in hoc quod est facere differre. Eodem modo posset arguere: sicut est essentialiter homini vero esse hominem, sic est essentialiter homini picto esse hominem pictum: ergo conveniunt univocè homo vivus, & homo pictus in ratione hominis. Respondeo ergo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia id, quod est essentialiter differentia communis, & proprie non est simpliciter facere differre, quia accidentaliter differre, ut saepe dixi, non est absolute, & simpliciter differre.

5 Aduertas tamen albedinem, quæ est differentia accidentaliter respectu subiecti posse concipi ut constituens hoc concretum album formaliter ut album, & ut contentum sub conceptu communi colorati, quod diuiditur in album, & nigrum tanquam in species oppositas, & tunc non se habere tanquam differentiam accidentalem, sed ut essentialiter essentialiter constituentem hoc concretum album, quod formaliter sumptum specie differt ab hoc concreto nigro etiam formaliter sumpto, utrumque enim respicit coloratum tanquam genus, quod de illis tanquam de propriis speciebus predicatur his predicationibus, album est coloratum, nigrum est coloratum.

PUNCTUM II.

De differentia propriissima in ordine ad genus quod contrahitur, & speciem quam constituit.

1 Spponendum est ex Aristotele 10. Metaphysic. cap. 5. & D. Th. 1. p. q. 9. art. 1. ad 3. ea dici differre, quæ in aliquo conveniunt. Unde hoc est discrimen inter diuersum, & differens, nam vnumquodque ens per se est diuersum ab alio, siue cum illo in aliqua ratione conveniat, siue non conveniat: differens vero solum dicitur illud, quod in aliqua ratione convenit cum illo, à quo differens est. Sic homo ab equo differre dicitur, quia cum illo convenit in ratione animalis. Ex hoc constat differre vnum ab alio nihil aliud esse, quam ab illo separari, & distingui, unde ratio illa, quæ cognita separantur, & distinguuntur differentia dicitur. Est ergo munus faciendi differre, separare, & diuidere ea, quæ erant unita, & coniuncta. Unde actus differendi erit destructio unionis quæ erant intentionaliter vnum ea, quæ plura intentionaliter sunt. Ex his manifestè euincitur actum faciendi differre non existere à parte rei independentem ab intellectu, & à forma intentionali diuidente ea, quæ in ratione superiori erant vnum. Ratio est, quia unitas vniuersalis, seu generis est intentionalis, quæ non opponitur cum diuisione reali (reale voco, quod intentionaliter opponitur) quia existentibus obiectis quantumuis in se diuisis possint esse vnum, & non plura intentionaliter: ergo unitas intentionalis diuisioni reali non opponitur.

2 Ex his manifestè deducitur quid sit genus contrahi ad species, seu in illas diuidi, quia cum unitas generis consistat in cognitione confusa omnium specierum instar vnius obiecti, diuisio consistit in cognitione expressa, seu non confusa eorundem, quæ ut plura & inter se distincta apprehendantur obiecta illa, quæ ex vi cognitionis confusæ erant unita in ratione communi. Ratio est, quia diuisio nihil aliud est quam existentia extremorum, & carentia unionis, cum verò extrema existere intentionaliter sit cognosci, & esse unita sit cognosci confusè: ad hoc ut existant debent cognosci, & ad hoc ut non habeant unitatem, quam tollit diuisio, debent non cognosci confusè, unde

diuisio necessariò dicit cognitionem non confusam extremorum, quæ est cognitio distincta, seu ex vi cuius extrema distinctè cognoscuntur.

3 His prædictis fundamentis facile erit dissoluere questionem inter nonnullos acriter exagitatam, An videlicet munus faciendi differre sit reale, vel rationis; cui respondendum est esse reale prout opponitur ficto, seu chimærico, non reale prout opponitur intentionali, consistit enim in actu intentionali, seu in cognitione, ex vi cuius apprehenduntur distinctè illa, quæ confusè instar vnius fuerant præconcepta. Quotve actus intercedant in contractione generis, & diuisione eiusdem, & constitutione speciei, & quomodo ex genere, & differentiâ species constituitur, qui inter omnes actus, ex vi quorum hæc fiunt, inter se differant, iam explicabo.

4 Dico primò, differentiam constituere speciem simul cum genere, seu differentiam constitui ex genere & differentia dicere triplicem cognitionem, duplicem præsuppositiue, & aliam formaliter: hæc sunt cognitio quædam, ex vi cuius cognoscatur animal abstractum ab homine, & præcisum ab animali, & vltima ex vi cuius cognoscatur animal, & rationale confusè instar vnius obiecti indiuisibilis, in hoc obiecto homo quod formaliter est species constituta ex genere & differentiâ iam præcognitis, sicuti totum ex partibus, quæ ad ipsum supponuntur, & in quas potest resolui. Speciem constitui importare duplicem actum, quorum vnus terminetur ad animal secundum se, & alter ad rationale secundum se sic probo. Implicat dici totum constitutum ex partibus absque eo, quod partes præcedant illud ut constitutum: ergo implicat constitui speciem absque eo, quod præcedant partes vt inter se distinctæ: sed hæc sunt animal vt præcisum à rationali, & rationale vt præcisum ab animali: ergo debent hi conceptus præcisi præcedere constitutionem speciei. Posteriores conceptus includi in speciei constitutione facilius probatur: constitutio speciei terminatur ad speciem, quæ dicitur constituta: sed species constituta dicit conceptum quandam obiectum, in quo natura generica, & differentialis apprehenduntur vt vnum absque vlla ipsorum distinctione, vt patet in conceptu hominis, qui dicit animal, & rationale representata in hoc conceptu indiuisibili homo absque vlla distinctione, neque præcisione inter animal, & rationale, ergo speciem constitui dicit ipsam cognosci confusè includentem absque vlla distinctione naturam generis, & naturam differentia; per modum vnius obiecti etiam intentionaliter indiuisi.

5 Ex hac conclusione infero extrinsecum esse huic conceptui homo esse constitutum speciei ex genere, & differentia, ex eo enim quod illum præcesserint duo conceptus distincti, vnus generis præcisi, & alter differentia præcise, dicitur constitutus speciei, seu constitutus speciem, quam denominationem non haberet, si duo illi conceptus non præcessissent, etiam si intrinsecè esset idem.

6 Infero similiter speciem intrinsecè non esse formaliter compositam, sed tantum extrinsecè, seu virtualiter, quatenus extra conceptum speciei se habent vt formalitates distinctæ, & vt genus, & differentia illa, quæ in specie nullam compositionem habent, sed instar vnius indiuisibilis obiecti representantur. Ratio est clara: compositio formalis dicit distinctionem formalem extremorum, ex quibus fit compositio: sed species intrinsecè tantum dicit simplicem conceptum hominis, quin in illa significantur partes formaliter distinctæ: ergo in specie nulla potest reperiri intrinseca compositio. Dicitur autem extrinsecè, seu virtualiter composita, quia extra illam id, quod formaliter est simplex conceptus potest per intellectum in duos secari, & resolui in duos formaliter distinctos, id enim quod formaliter dicit homo confusè, & identificatum, seu non distinctum intentionaliter, præcessit distinctum, & diuisum intentionaliter in conceptibus generis præcisi, & differentia præcise, in quos potest iterum resolui.

7 Dico secundò: Per eisdem actus, per quos constituitur species ex genere, & differentiâ, per eisdem contrahitur genus ad speciem per differentiam. Ratio est, quia per actus, quibus species constituitur ex genere, & differentia, genus quod extra speciem erat totum potentiale & vniuersale respectu omnium specierum, constituitur intra hæc speciem identificatum cum rationali, ex vi cuius non potest iam contractum se extendere ad equum, vel leonem: ergo constituitur contractum, etiam diminuta, seu destructa illius

illius vniuersalitate, ex vi cuius indifferens erat ad omnes species, etiam ad vnam tantum determinatum.

8 Dico tertio: Neque genus formaliter vt genus in ipsa contractione contrahitur per differentiam, neque differentia formaliter vt differentia in eadem contractione contrahitur genus. Vtriusque partis conclusionis ratio est eadem: genus formaliter vt genus dicitur conceptum animalis vt distinctum à rationali, & rationale formaliter vt differentia dicitur conceptum rationalis vt distinctum ab animali. Sed in actuali contractione generis per differentiam rationale, & animal cognoscuntur in ita vnus simpliciter obiecti absque vlla distinctione formalitatum: ergo neque animal retinet in ipsa actuali contractione rationem generis, neque rationale rationem differentie: ergo neque genus vt genus intrinsecè contrahitur, neque differentia vt differentia intrinsecè contrahitur. Dixi non contrahi intrinsecè genus, neque vt genus formaliter in ipsa contractione, quia genus extra contractionem formaliter vt genus extrinsecè contrahitur, cognitio enim speciei, seu illius constitutio est contractio generis cogniti formaliter vt genus per aliam cognitionem, quæ supponitur ad vltimum conceptum, per quem vltimò dicitur species constituta. Eadem ratione differentia vt differentia extrinsecè contrahitur genus, quia licet in ipsa contractione non sit formaliter vt differentia, sed inuoluta in specie cum genere, tamen ad hanc contractionem supponitur vt distincta à genere, & formaliter vt differentia potens genus contrahere in conceptu speciei, in quo perdit rationem formalem differentie.

9 Dico quarto: Idem formaliter est genus contrahi per differentias oppositas, ac diuidi in species differentes, quia animal quod apprehendebatur per modum vnus diuiditur per diuersas contractiones, veluti in partes diuersas, videlicet in species, respectu quarum erat totum potestatum. Ex hoc inferes genus non diuidi quando contrahitur per vnam tantum differentiam, quia diuisio est partitio rei in partes diuersas. Sed quando animal contrahitur tantum per rationale ad vnam hominis speciem, non partitur in partes diuersas: ergo non diuiditur. Probo minorem. Quando genus, v.g. animal contrahitur tantum per vnam hominis differentiam rationale ad hanc speciem homo species ista non habet aliam partem, in quam simul, & in illam possit dici genus diuisum tanquam totum in partes: ergo non dantur extrema distincta, quæ sint membra diuisa, quæ dicitur essentialiter diuisio. Dicitur ergo diuisio generis saltem duplicem illius contractionem in species oppositas, & quando per vnam tantum contrahitur, non datur diuisio, sed tantum cognoscitur pars quædam generis per expressiorem conceptum nullâ aliis compartis mentione factâ.

10 Dico quinto: In compositione metaphysica speciei, genus & differentia extrinsecè tantum, & non intrinsecè reperiuntur. Ratio prædicta adest: compositum eatenus requirit partes, quatenus est compositum: sed species cum secundum se, & intrinsecè tantum sit simplex conceptus, videlicet homo intrinsecè non est compositus: ergo intrinsecè non includit partes. Dicitur autem species extrinsecè composita, & extrinsecè habere partes, quia etsi formaliter in se sit indiuisibilis, & per modum vnus simplicissimi obiecti representetur, continet tamen in illo simplici conceptu, ea, quæ aliàs fuerant diuisa, ac proinde tantum est compositum quasi negatiuè, quia licet habeat in se conceptus, qui antea fuerant diuisi, & ob hanc rationem illius partes dicantur, iam conceptus illi nullam diuisionem, neque distinctionem retinent in ipsa specie inclusi, sed in vnam simplicissimam entitatem intrinsecè omnis compositionis expertem conspirant.

11 Vltimò aduerto diuisionem animalis in animal rationale, & animal irrationale, in qua quodlibet membrum diuidens dicitur duplicem conceptum, vnum naturæ genericæ, alterum differentialis non esse diuisionem generis in species, sed subiecti in accidentia. De rationem; species vt sæpe dixi non dicitur duplicem conceptum, sed vnum simplicem, in quo adunantur conceptus generis, & differentie: ergo hoc complexum animal rationale non est species: ergo quando diuiditur animal in animal rationale, & animal irrationale, non diuiditur in species. Dicitur diuidi tanquam subiectum in accidentia, quia respectu generis secundum se sumpti, videlicet animalis differentie accidentaliter se habent, animal enim secundum se indif-

ferens vt coniungatur cum rationali, vel cum inipabili accidentaliter coniungitur cum rationali, quod adæquatè est extra illius conceptum metaphysicè loquendo. Dicuntur ergo solummodò diuisiones generis in species illæ, quibus animal secatur in hominem, & brutum, elementum in ignem, terram, aquam, & ærem, & aliæ huiusmodi. Doctrinam hanc ex Porphyrio tradit Fonseca quem retuli in Summul. Controu. 2. Punct. 2. p. 5.

Obiicies: rationale est accidens respectu animalis: ergo hoc complexum animal rationale est concretum accidentale: ergo non potest esse hominis definitio. Prior consequentia fixa est, posteriorem proba. Homo est compositum substantiale: ergo non potest conuertere cum concreto accidentali: ergo non potest esse illius definitum, quia definitio, & definitum debent conuertere. Concedo priorem consequentiam, & nego posteriorem, ad illiusque confirmationem dico rectè posse conuertere compositum substantiale cum concreto accidentali metaphysico, cuius vtræque pars sit essentialis compositio, & illa quæ per modum formæ significatur, consideretur in ita accidentis respectu aliis compartis, cui superuenit.

CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

Obiicit quidam negare intrinsecam compositionem in specie esse contra communem apprehensionem sapientium. Respondeo primum sapientem, qui contra conclusionem, quam tradidi aliquid dixerit, esse hunc, qui me impugnare intendit. Deinde sapientes omnes distinguere conceptum hunc homo ab hoc conceptu animal rationale, ex eo, quod prior sit simplex, & posterior compositus, idè hic à conceptu vniuersali, & speciei excluditur, & ille conceptus vniuersalis, & speciei constituitur, iuxta omnium sententiâ, qui vniuersale vnum debere esse affirmant.

Obiicit idem secundum communem Theologorum, & D. Thomæ sententiâ Deum non esse speciem. Respondeo; id verum esse, sed non ad rem: Deum enim non esse speciem est quia hunc conceptum Deus non possumus diuidere in hunc Deum, & illum Deum, seu in plures Deos, sicuti hunc conceptum homo possumus diuidere in hunc hominem, & illum hominem, seu in plures homines numero differentes.

Rursus arguit; eandem compositionem extrinsecam, quam nos cum specie constitutum reperiri in supremo genere, & differentia infima. Respondeo: hoc esse omnino falsum, imprimis enim hic conceptus ens, quem aliqui affirmant esse supremum genus vniuersè conueniens substantiæ, & accidenti, non potest duplici alio conceptu significari. Deinde in opinione negante hunc conceptum ens esse genericum, & asserenti hunc conceptum substantia esse supremum genus, conceptus iste non potest diuidi in duos alios adæquatè distinctos, quia in conceptu differentie includitur conceptus entis propter transcendentiam, quod aliter euenit in hoc conceptu homo, qui partiri potest in hos duos Animal, Rationale inter se adæquatè distinctos absque mutua, seu non mutua inclusione vnus in alio. Idem patet in conceptu vltimæ differentie singularis v.g. Petreitas, qui non potest in duplicem alium, siue intrinsecè, siue extrinsecè partiri, & in vltima, seu iustissima differentia vniuersalis, v.g. rationale, quæ non potest subdiuidi in duplicem alium conceptum vniuersalem.

Vltimò arguit: conceptus generis, & differentie non esse fictos pro libito, sed in specie adunatos reperiri. Id ego affirmo, conceptus hos in specie adunatos reperiri, in specie representatos per modum vnus simplicis entitatis absque vlla compositione intrinseca; conceptus enim animalis, & conceptus rationalis reales sunt, & omne quod includit vtrumque, reperitur in hoc conceptu homo, quia tamen representatur animal, & rationale in hoc conceptu homo per modum vnus simplicis entitatis nulla apprehensa distinctione inter rationale, & animal, in illo non reperitur intrinseca compositio, quæ stare non posset bene partibus inter se distinctis realiter, si compositio realis sit futura, & intentionaliter, vel per rationem, si de compositione intentionaliter, seu per rationem agatur.

Procedit eodem prorsus modo hæc doctrina siue præcisio tantum formalis, siue obiectiua tantum inter gradus vniuersales admittatur, vnde abs re omnino hic Author questionem hanc mouetur ad probandum dari præcisiones obiectiuas, de quo iterum cum eo conféro.

PUNCTUM III.

Nonnulla expediuntur de differentia.

- 1 Inquires primò : An differentia suscipiant magis, & minus? Respondeo differentiam propriissimam constitutam speciei non suscipere magis, & minus, quia essentialia constitutum cuius rei in indivisibili consistit. Differentiam communem suscipere magis, & minus certum est: lignum enim, & quodvis aliud subiectum fit magis, minusve calidum. Accidens quod est differentia propria, aliquando suscipere magis, & minus patet in calore, & frigidityte, quæ passionem sunt elementorum; semper tamen essentialia, cuius accidens est differentia propria, petit tantam determinatam intensiorem, ita ut si ultra illam aliquid qualitatis subiecto contingat, excessus ille non sit subiecti passio neque propria differentia. Ob hanc rationem possit aliquo modo dici propriam passionem formaliter sumptam in indivisibili consistere, & formaliter ut talem non suscipere magis, nec minus.
- 2 Inquires secundò : An genus sumatur à materia, & differentia à forma? Respondeo genus, & differentiam sumi à tota rei entitate; dicitur autem genus sumi à materia, & differentia à forma, quia genus assimilatur materiæ propter indifferentiam, quam habet ad plures differentias, sicut materia ad plures formas. Similiter differentia assimilatur formæ, quia sicut hæc materiam determinat, & actuat, sic illa determinat genus, quod contrahit.
- 3 Inquires tertio : An differentia infima, & subalternæ sint eiusdem rationis? Respondeo affirmatiue, quia eodem modo contrahunt genus sibi superius, & constituunt speciem infimam, & speciem, quæ genus est subalternum.
- 4 Inquires quarto : An possit esse differentia infima constans duobus inadequatis inter se distinctis, quod est idem ac inquirere, an eadem species possit constitui sub duplici genere infimo, quorum vnum alteri non subordinetur? Respondeo in primis certum esse, hoc in omnibus speciebus necessarium non esse, quia homo solum est sub genere infimo animalis, in aliquibus tamen hoc contingere, sicut in actu, quo quis ieiunat ex morio obedientiæ, & ex motio temperantiæ, qui actus est sub ratione communi obedientiæ, & temperantiæ, qui inter se non subordinantur. Eadem ratione contingit in voluntate, quæ appetitiua, & spiritalis est, & continetur sub rationibus communibus spiritalis, & appetitiui inter se non subordinatis, ratio enim appetitiui communis est appetitiui materiali, & spiritali, & ratio spiritalis communis est appetitiui, & non appetitiui.
- 5 Nota ex duobus generibus inadequatis non subordinatis confluentibus in eandem entitatem, quodlibet posse considerari per modum differentie aliud efficiens. Sic ex duobus generibus supra assignatis ratio spiritalis potest contrahi per spirituale appetituum in voluntate, & per spirituale non appetituum in intellectu, & ratio appetitiui per appetitum spirituale in voluntate, & per appetitionem materiale in brutorum appetitu.
- 6 Obiicies contra conclusionem supra traditam Philosophum dicentem ea, quæ sunt sub diuersis generibus esse specie diuersa. Respondeo Philosophum intelligendum esse de generibus adequatis, non de inadequatis, item de generibus inter se oppositis, sicut corporeum, & incorporeum, non de generibus quæ inter se neque oppositionem, neque subordinationem habent.
- 7 Inquires quinto : An differentia sit perfectior genere? Respondeo secundum modum prædicandi perfectius esse genus differentia, quia genus prædicatur in quid per modum per se stantis, & differentia in quale quid per modum alteri adiacentis. Secundum autem modum essendi sentio differentiam perfectiorem esse genere, quia differentia se habet ut forma, & genus ut materia, forma verò materiam perfectione excellit. Hanc rationem impugnat Arriaga disp. 7. sect. 1. subsect. 4. quia si esse per modum formæ est perfectius, prædicari per modum formæ est prædicari per modum perfectioris: ergo est perfectior modus prædicandi. Non valet consequentia, quia terminus perfectius in præmissis attingit entitatem, quæ prædicatur, & in consequenti modum prædicandi, & aliud est prædicari differentiam ut entitatem perfectissimam, aliud prædicari per æstimo modo, quæ realiter separantur, potest enim

entitas ut summè perfecta imperfecto modo prædicari. Aliam rationem subiicit Arriaga propter quam differentia sit perfectior genere, videlicet quia magis distat ab ente; ea verò quæ magis accedunt singularibus, & distat à ratione vniuersalissima perfectiora sunt. Sed si Arriagam roges, cur minus vniuersalia perfectiora sint vniuersalioribus, nullam aliam poterit reddere, nisi quia superiores conceptus inferioribus contrahuntur, & hi se habent instar formarum respectu illorum.

Inquires sexto : Qualis sit diuisio facta à Porphyrio in differentiam diuisuam generis, & contractiuam speciei? Respondeo esse diuisionem potentie in diuersos actus, siue in eundem diuerso modo explicatum.

Inquires septimò : Qualis sit diuisio differentie facta à Porphyrio in differentiam separabilem, & inseparabilem? Respondeo, secundum munus faciendi differre accidens, in esse differentie esse separabilem ut accidens commune, vel inseparabilem ut differentiam propriam; ac proinde hoc modo intellecta diuisio erit subiecti in accidentia. Si autem per differentiam inseparabilem, intelligatur inseparabilitas per modum essentie quæ conuenit tantum differentie propriissimæ, diuisio erit analogi in analogata, iuxta dicta Punct. 2. Vltimò si hæc diuisio tradatur de differentia ut prædicabili quomodocumque explicetur erit generis in species, quia differentia communis, propria, & propriissima vniocè conueniunt in ratione prædicabilis. Solet hic disputari an differentia inferior formaliter superiore includat, de quo in Metaph. Controu. 1. §. 4.

PUNCTUM IV.

De differentia formaliter ut prædicabili.

Differentia propriissima tertium prædicabile constituit distinctum à genere, & specie, ut constat ex his quæ de his prædicabilibus tradidi. Definuit Porphyrius differentiam, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quale quid, quam definitionem communiter recentiores impugnant, quia non conuenit differentie infimæ, quæ tantum prædicatur de pluribus differentibus numero. Neque sufficiens est explicatio, quam de illa nonnulli antiqui tradidit de non repugnantia, qui asserbant rectè definiti differentiam per non repugnantiam ad prædicandum de pluribus differentibus specie, quia differentia ut sic abstracta non repugnat de pluribus specie differentibus prædicari. Quæ explicatio nullo modo placet, quia non bene definitur species per id, quod generi præciso non repugnat, aliàs posset definiti homo per animal hinnibile, quia generi secundum se videlicet animali hinnibile non repugnat, & sicut homini ratione differentie repugnat esse hinnibile; sic differentie infimæ ratione differentie, quæ infima constituitur, repugnat prædicari de pluribus specie differentibus.

Expungenda est ergo à definitione particula illa differentibus numero, & definiendum quod prædicatur de pluribus in quale quid, per quam definitionem differt hoc prædicabile à duobus prioribus, quæ nullo modo prædicantur in quale, sed in quid purè; & à posterioribus, quia in quale purè, & nullo modo in quid prædicantur. Alio modo clarius differentiam definiens, quod prædicatur de pluribus per modum partis formalis essentialis, quæ definitio conuenientiam exprimit differentie cum reliquis prædicabilibus, in hoc quod est prædicari de pluribus, & disconuenientiam cum duobus prioribus in hoc, quod est prædicari per modum partis formalis, & cum posterioribus in eo, quod prædicetur non solum ut pars formalis, quod illis est commune, sed ut pars essentialis, quod neutri illorum conuenit.

De definito huius definitionis nihil speciale occurrit dicendum præter ea, quæ de genere diximus, videlicet esse naturam denominatam secundà intentione, seu concretum resultans ex natura & secundà intentione. Vide dicta de Genere, ubi explicui quid sit prædicari in quid, & in quale.

Inquiri solet, in ordine ad quid differentia constituatur vniuersalis: de quo breuiter dicendum est non posse constitui vniuersalem in ordine ad speciem infimam, aut subalternam quam constituit, quia respectu huius æqualis est, & ad conuertentiam dicitur, sensibile enim conuertitur cum animali, quod constituit, & rationale cum homine. Certius est non posse vniuersalem constitui respectu generum, quæ

quæ contrahit, quia omne genus latius patet quacumque differentia, per quam contrahitur, cum sit contrahibilis per plures differentias inter se oppositas. Constituitur ergo differentia vniuersalis respectu inferiorum speciei subalternae, seu infimæ, quam constituit, v.g. sensibile respectu hominis, & equi, & reliquarum specierum, seu reliquorum inferiorum animalis quod constituit, & rationale respectu Petri & Ioannis, reliquorumque inferiorum speciei hominis, quam rationale constituit tanquam pars formalis.

PUNCTUM V.

De differentia propria, seu de proprio primo intentionaliter sumpto.

I Quatuor proprij acceptiones assignauit Porphyrius cap. de proprio. Prima est quod conuenit soli, non tamen omni, neque semper, vt esse musicum, quod conuenit tantum homini, non vero semper, neque aliquando omnibus indiuiduis. Secunda est, quod conuenit omni non tamen soli, vt esse bipedem. Tertia, quæ conuenit omni & soli, non tamen semper, sicut canescere, quod conuenit omni homini, & illi soli, non tamen semper. Quarta, quod conuenit omni, soli & semper, sicut esse risibile respectu hominis. In his acceptionibus quartam Porphyrius omnibus præfert, explicabo breuiter iuxta quam proprium quartum prædicabile constituitur.

2 Proprium cuiusvis rei idem est ac passio illius quapropter communiter definitur id quod est extra essentiam, necessarium tamen illam comitari: per quam definitionem proprium differt à tribus prioribus prædicabilibus, quæ essentialia sunt, & à quinto, quod essentiam non necessario comitatur. Proprium est duplex quoddam physicum, aliud metaphysicum: Physicum est illud, quod realiter ab essentia distinguitur sicuti potentia intellectiua in opinione, quæ passiones ab anima distinguit: proprium Metaphysicum dicitur, quod physicè cum essentia identificatur, & per intellectum extra illam concipitur. Ex his proprium physicum physicè & realiter est extra essentiam; proprium verò metaphysicum tantum per intellectum extra essentiam concipitur.

3 Sento Proprium quarto modo sumptum tantum quartum prædicabile constituere, quia illud provenit ab essentia, quidquid enim ab hac dimanat omni indiuiduo conuenit, cum essentia indiuiduorum in omnibus eadem sit, & per se loquendo semper conuenit, quia essentia semper est eadem, earundem radix passionum. Addo conuenire soli, quia id, quod conuenit rebus specie differentibus, non alicui earum in particulari tribuimus, quia adæquatum fundamentum, quod dicimus risibile dimanare ab essentia hominis est, quia videmus semper cum illa coniungi, & in nullo separari.

4 Aduerte tamen Proprium secundo modo sumptum, quod conuenit omni non tamen soli, pertinere ad hoc prædicabile non quatenus conuenit illi speciei, cui non soli dicitur conuenire, sed quatenus comitatur aliquid prædicatum essentialie commune omnibus speciebus, quibus conuenit, respectu cuius prædicati proprium erit, & propria passio, sicuti potentia videndi, quæ conuenit homini, & aliis ab homine, non dicitur propria passio hominis, sed animalis, quia conuenit omni animali (hoc suppono vt rem explicem, quidquid sit de talpa, & aliis animalibus) & in nullo non animali reperitur.

5 Proprium primo, & tertio modo sumptum nullo modo pertinet ad hoc prædicabile, quia omnino contingenter conuenit subiecto, Petrum enim esse Musicum æquè illi contingens est, ac esse album, quod autem esse album possit conuenire aliis speciebus, & non esse Musicum, impertinens est in ordine ad Petrum, quia album posse aliis speciebus conuenire non est relatio albedinis ad Petrum, sed ad alias species, & eadem ratione non posse conuenire esse musicum speciebus aliis, non est relatio musicæ ad Petrum sed defectus relationis in musica ad alias species. Idem dicito de canitie, quæ cum non semper hominem respiciat, contingenter se habet respectu illius, neque ex prædicatis essentialibus oritur, sed spectat alias extrinsecas circumstantias.

PUNCTUM VI.

De Proprio secundo intentionaliter sumpto.

Proprium secundo intentionaliter sumptum est unum aptum prædicari de multis in quale necessario. Conuenit cum omnibus prædicabilibus in hoc quod est prædicari de multis; differt à genere, & specie: quia hæc prædicantur in quid purè; à differentia quia prædicatur in quale quid, ab accidente, quia licet prædicetur in quale non prædicatur necessario, sed contingenter. Posset non ineptè proprium definiri, quod prædicatur de pluribus tanquam pars formalis orta ab essentia. Quæ definitio proprium distinguit à genere, & specie, quia hæc non prædicantur vt partes formales, & à differentia, & accidenti, quia non sunt partes formales ortæ ab essentia: differentia enim est constitutum ipsius essentia, & accidens cum illa connexionem non habet.

De termino in ordine ad quem proprium prædicabile constituitur philosophandum est sicuti de differentia, & dicendum non constitui vniuersale in ordine ad speciem cuius est propria passio, quæ cum illa dicitur ad conuertentiam, sed respectu inferiorum talis speciei, risibile v.g. respectu inferiorum, quæ sub specie hominis, cuius proprium est, continetur.

PUNCTUM VII.

De differentia communi, seu de accidenti quinto prædicabili primo intentionaliter sumpto.

Accidens quantum prædicabile definitum fuit à Porphyrio quod potest adesse, & abesse absque subiecti corruptione. Alio modo quod eidem inesse, & non esse potest. Illud adesse, & abesse intelligendum est eo modo quo fuerit accidens, si enim accidens fuerit physicum, physicè poterit adesse, & abesse; si verò metaphysicum, metaphysicè tantum, & per intellectum poterit abesse à subiecto, cum quo realiter est identificatum.

Vulgaris obiectio est calorem vt octo aquam destruere, & mortem destruere hominem, etiam si calor respectu aquæ, & mors respectu hominis sint accidentia. Respondeo subiectum caloris sicuti aliorum accidentium esse materiam primam, quæ non corrumpitur receptione caloris: quod si cum Thomistis velis defendere accidentia subiectari in toto composito, rectè respondebis calorem vt octo nunquam subiectari in aqua, quæ ex vi illius corrumpitur, sed in igne seu quocumque alio toto ad quod vltimò disponit, accidentia enim quæ remanent toto corrupto, non in hoc toto corrupto, sed in genito subiectantur. Ad aliam obiectionem, Respondeo mortem non respicere hominem tanquam subiectum, cui adueniat tanquam forma, sed tanquam habitum, quo priuat, est enim mors non esse hominis, quod non illud tanquam subiectum supponit, sed destruit sicuti priuatio proprium habitum.

Difficilius obicitur, definitione hanc Proprio, seu quarto prædicabili conuenire, quia frigiditas vt octo, quæ est passio aquæ potest illi adesse, & abesse absque sui corruptione, & omne proprium metaphysicum potest metaphysicè abesse absque subiecti corruptione; potest enim essentia sine passionibus menti obijci, neque aliâ ratione possunt plura accidentia à subiectis abesse, hæc enim prædicatio Petrus est existens, pertinet ad quintum prædicabile, & existentia tantum per intellectum potest à Petro separari. Respondent nonnulli de ratione accidentis esse, ita posse abesse vt subiectum cum accidenti contrario possit intelligi. Non assentio, quia actus ridendi est accidens hominis, & non ita potest abesse vt intelligatur homo cum opposito actu hinniendi, aut ridendi. Deinde frigiditas vt octo est passio aquæ, & hæc potest intelligi cum valore vt vnum, qui contrariè opponitur cum frigiditate vt octo.

Respondent alij ex eo distingui proprium, & accidens, quod accidens potest non solum præcisiuè, sed etiam negatiuè separari à subiecto, possumus enim quodcumque accidens de subiecto positiuè negare, & dicere, lignum non est calidum, non verò propriam passionem, quia licet ab hac possit essentia præcindi, hoc est, cognosci essentia passione

passione non cognita, non tamen potest de subiecto negari, non enim potest dici, homo non est risibilis. Contra hanc solutionem argumentum desumitur ex frigiditate ut octo, quæ est passio aquæ & positivè de illa potest negari, verè enim dicimus; cum aqua ab extrinseco gradum aliquem caloris recipit, aqua non est calida ut octo. Respondet Eminētissimus, & admodum Venerandus Cardin. Bellarm. tom. 3. de amissione gratiæ, cap. 3. obiect. 6. q. 1. art. 1. propriam passionem non posse separari positivè à subiecto, neque de illo verè negari absque aliqua subiecti violentia, cum enim verè enunciāmus, aqua non est frigida ut octo, violentiam patitur aqua in negatione octavi gradus frigiditatis, in quo differt passio ab accidenti, quia hoc absque vlla violentia potest à subiecto separari, vel potuit illi non contingere.

Non impugno solutionem à tanto viro traditam, quæ præ omnibus rem dirimit, quæ defendenda est definitio tradita à Porphyrio si aliquo modo sustinenda est. Verumtamen non inuenio in prædicta definitione particulam aliquam, quæ illius doctrinæ explicetur, neque multum referet dicere cum Hurtado disp. 6. sect. 6. ineptam definitionem traditam fuisse à Porphyrio, vel cum Arriaga disp. 8. sect. 3. prædicta definitionem quartum, & quintum prædicabile comprehendit.

Definitur clariùs quantum prædicabile ut distinctum à proprio quod conuenit subiecto tanquam forma accidentalis omnino contingenter. Differt à proprio per illam particulam, omnino contingenter, & reliquæ eodem modo explicantur, ac in definitione proprii.

PUNCTVM VIII.

De accidente secundo intentionaliter sumpto, seu de quinto prædicabili.

Explicatis iam naturis reliquorum prædicabilium facile hoc quantum definitur: duplicem definitionem breuiter accipe. Accidens prædicabile est quod prædicatur de pluribus in quale omnino contingenter. Alio modo: quod prædicatur de pluribus ut forma accidentalis omnino contingens subiecto. Per illas particulas omnino contingenter, & omnino contingens subiecto differt hoc prædicabile à quinto, reliquæ partes definitionis eodem modo explicantur, ac in proprii definitione.

De termino in ordine ad quem accidens constituitur prædicabile dicendum est esse subiecta, quibus conuenit accidens non formaliter sumpta ut informata tali accidenti, sed materialiter, & secundum se sumpta, quatenus supponuntur ad tale accidens tanquam substitutum concreti resultantis ex subiecto, & accidenti. Rem explicet exemplum: abstrahitur ab hoc & illo albo ratio albi vniuersaliter sumpti, conceptus ille, seu illud concretum album abstractè sumptum non constituit quantum prædicabile respectu huius albi, & illius albi formaliter sumpti, quia hæc prædicatio hoc album est album, non pertinet ad quantum prædicabile, sed ad secundum speciei, quia prædicatum dicit quidquid includit subiectum demptà differentia individuali, quod est dicere totam essentiam prædicabilem per quod constituitur species formaliter. Constituitur ergo conceptus ille album sic abstractum quantum prædicabile respectu subiectorum, quæ includunt tanquam substituta concreta singularia, à quibus abstrahitur, v. g. respectu ligni, parietis, &c. quibus cum albedine constituitur hoc album, & illud album.

Quæstio est, an hoc prædicatum album requirat plura subiecta actu existentia ut constitutur vniuersale. Patres Conimbricenses affirmatiuam partem tuerentur, quia hoc prædicatum album tantum potest enunciari de subiecto existente, ac proinde pluribus subiectis non existentibus de pluribus prædicari nequit, neque esse vniuersale cuius essentia est posse prædicari de pluribus. Alij distinguunt inter accidentia, quæ requirunt existentiam subiecti, sicut albedo, quæ de subiecto non existente in concreto dici nequit, & accidentia intentionalia, quæ hanc existentiam non exposcunt, potest enim dici cognitus Petrus etiam non existens. Idem iudiciū ferunt de accidenti subiecti destructiuo, de Petro enim non existente dicimus, Petrus est mortuus.

Censeo in primis hanc distinctionem ad rem non esse, quia sicuti non possumus dicere Petrus est albus, nisi de

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

facto sit albedo efficiens subiectum, ita non possumus dicere est cognitus, nisi de facto existat cognitio respiciens obiectum, quod denominat cognitum, neque Petrus est mortuus nisi de facto sit mors, seu non esse hominis, qui antea fuerat, & sicuti inquiritur an existente vno tantum subiecto albo hic conceptus albus sit vniuersalis, sic inquiri debet an vno tantum subiecto dato, cum denominatione cogniti, seu an data tantum vna cognitione vnicum respiciens subiectum, conceptus iste cognitus abstractè sumptus sit vniuersalis, & an quando vnus tantum homo fuit emortuus, conceptus iste mortuum abstractè sumptum vniuersalis sit. Censeo insuper non existentibus pluribus subiectis actu albis hoc prædicatum album abstractè sumptum esse vniuersale, quia quatenus est ex se, aptum est prædicari de pluribus, & si de facto non possit immediatè de illis prædicari, hæc impotentia non oritur ex aliquo, quod in prædicato sic abstracto ad prædicabilitatem desideretur, sed ex defectu subiecti, quod non minuit potentiam prædicandi tenentem se ex parte prædicati, sicuti non minuit meam potentiam visuam defectus obiectorum, & de facto dicor habere potentiam ad videndam duos Soles licet de facto nō possim illos videre, quia vnus solus existit.

Rogari solet an quantum prædicabile requirat plures albedines in pluribus subiectis, vel an contentum esset vnica albedine in pluribus subiectis existente. Cui quæstioni respondeo sufficere eandem albedinem in pluribus subiectis, quia concreta accidentalia multiplicantur per subiecta, & ita essent plura alba, etiam si vna tantum albedo existeret in pluribus subiectis. Neque ex hoc sequitur dari vniuersale à parte rei, quia licet albedo esset vna, alba tamen non haberent vnitatem nisi per intellectum.

Hic disputant nonnulli an quartum, & quintum prædicabile essentialiter differant, vel tantum accidentaliter, de quo Controu. 7. Punct. 1.

CONTROVERSIA VII.

De his quæ communia sunt omnibus prædicabilibus.

PUNCTVM PRIMVM.

De numero prædicabilium.

RÆDICABILIA quinarium numerum attingere, illūque non excedere fert communis sententia, à qua propter leuia fundamenta recedendum non est. Prædicabilia non posse excedere quinarium sic probo: Modus prædicandi vel est in quid purè, vel in quale, vel in quale quid. Si est in quid, vel est tanquam pars, vel tanquam totum: si tanquam pars erit tanquam pars materialis, quia pars formalis non prædicatur in quid purè, & ita modus iste prædicandi constituit genus, quod est primum prædicabile: si tanquam totum constituet secundum prædicabile, quod est species, neque præter hos duos modos alius superest prædicandi in quid purè. Prædicandi in quale quid vnus tantum reperitur modus prædicandi per modum partis formalis essentialis, quia pars materialis & totum prædicantur in quid purè, & pars accidentalis in quale purè, hic ergo modus prædicandi in quale quid constituit tertium prædicabile, quod est differentia. Modus prædicandi in quale purè, necessariò est per modum partis formalis accidentalis, quæ si necessariò comitetur essentiam constituet proprium quartum prædicabile: si contingenter, accidens quantum prædicabile conficiet. En quinque modos prædicandi, quibus quinque prædicabilia constituuntur, vltra quos nullum alium mediteris. Alio modo eandem conclusionem breuiter ostendo. Modus prædicandi vel est essentialis, vel accidentalis. Si essentialis vel per modum partis materialis, qui modus proprius est generis, vel per modum partis formalis, qui pertinet ad differentia, vel per modum totius, quo species constituitur, neque alius modus prædicandi essentialiter valet excogitari. Si modus prædicandi accidentalis sit, aut prædicatū accidentale necessariò comitatur essentiam, aut illi contingenter aduenit: si illam necessariò comitatur, erit proprium quartum prædicabile, si contingenter

K